

PIETEIKUMA TIESĪBAS ADMINISTRATĪVAJĀ TIESĀ: NACIONĀLO TRADĪCIJU UN EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU SAVSTARPĒJĀ MIJIEDARBĪBA

STANDING BEFORE THE ADMINISTRATIVE COURT: INTERACTION BETWEEN NATIONAL TRADITIONS AND EUROPEAN UNION LAW

Inga Bērtaite-Pudāne, Mg. iur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorante

Summary

Standing before court is one of the preconditions for admissibility of application, which is to be evaluated by a judge in every administrative case. The article proposes to look at this aspect of the national procedural law on a broader scale. Firstly, the article provides an insight as to how two fundamental models of standing vested by the administrative law have developed in the law of continental Europe – interest-based, which is embodied by France, and rights-based, which is embodied by Germany, and how they have influenced development of the standing in other countries. Secondly, the article explores an interaction between the national law of standing and the European Union law, focusing on the effect of the principle of effective judicial protection in respect of standing of individuals before the national courts.

Atslēgvārdi: pieteikuma tiesības, tiesiskās tradīcijas, nacionālās procesuālās autonomijas princips, efektīvas tiesību aizsardzības princips.

Keywords: standing, legal traditions, principle of national procedural autonomy, principle of effective judicial protection.

Ievads

No vienas puses, administratīvās tiesības vēsturiski ir veidojušās kā izteikti nacionāla tiesību nozare. Administratīvās tiesības ir tiesību nozare, kurā cilvēku un valsts nacionālās īpatnības izpaužas visspilgtāk.¹ No otras puses, administratīvās tiesības kontinentālās Eiropas reģionā ir ietekmējuši kopēji tiesību attīstības procesi. 18. gadsimta beigās un 19. gadsimtā tie bija publiski tiesiskus mērķus īstenojoša valsts pārvaldes aparāta veidošanās un palielināšanās un paralēla tā ietvara

¹ Bogdandy A. von, Huber P. M. Evolution and *Gestalt* of the German State. In: Bogdandy A. von, Huber P. M., Cassese S. (eds.). *The Administrative State*. Oxford: Oxford University Press, 2017, p. 197.

noteikšana pozitīvajās tiesībās,² kā arī administratīvās justīcijas izveide, savukārt 20. gadsimta otrajā pusē – starptautiskās cilvēktiesības, vides tiesības, kā arī, protams, Eiropas Savienības (turpmāk – ES) tiesības.

Pieteikuma tiesības ir viens no pieteikuma pieļaujamības priekšnoteikumiem, kurš tiesnesim jāpārbauda ikvienā administratīvajā lietā. Arī šajā procesuālajā jautājumā atspoguļojas iepriekš minētā administratīvajām tiesībām kopumā raksturīgā dualitāte – nacionālās tradīcijas un mijiedarbība, kas izriet no piederības kontinentālās Eiropas tiesību saimei. Šā raksta mērķis ir sniegt ieskatu par pieteikuma tiesību mijiedarbību minētajās tiesiskajās sistēmās, kā arī ES tiesību kontekstā, tādējādi paplašinot skatījumu uz šo nacionālo tiesību jautājumu. Raksta tapšanā izmantota sistēmiskā, vēsturiskā un salīdzinošā zinātniski pētnieciskā metode.

Īsumā par pieteikuma tiesību jēdzienu

Ar jēdzienu “pieteikuma tiesības” šajā rakstā apzīmēti priekšnoteikumi, kas raksturo to, *kurš* var vērsties ar pieteikumu administratīvajā tiesā, proti, iniciēt administratīvo tiesas procesu. Latvijas Administratīvā procesa likumā³ šie priekšnoteikumi attiecībā uz privātpersonām ir ietverti 31. panta otrajā daļā. Atbilstoši minētajai normai pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Šā tiesību institūta apzīmēšanai lieto arī latīņu terminu *locus standi* (angļu valodā – (*legal*) *standing*, vācu valodā – *Klagebefugnis*), taču jāņem vērā, ka ierastais latīnisms *locus standi*, kā arī angļu valodā lietotais *standing* atšķirīgos avotos var tikt lietots arī plašākā nozīmē (aptverot ar to, piemēram, arī tiesībspēju)⁴ nekā jēdziens “pieteikuma tiesības” iepriekš minētajā nozīmē.

Pieteikuma tiesības – mijiedarbība starp nacionālajām administratīvi tiesiskajām tradīcijām

2012. gadā Eiropas Parlaments publicēja pētījumu par pieteikuma tiesībām vairākās ES dalībvalstīs.⁵ Attiecībā uz pieteikuma tiesībām administratīvajā tiesas procesā pētījumā norādīts, ka ir ārkārtīgi liela dažādība jautājumā par to, kam un kā tiek atzītas pieteikuma tiesības.⁶ Tomēr vispārīgi kontinentālās Eiropas tiesību saimē var runāt par divām administratīvo tiesību skolām un diviem privātpersonu

² Sk., piemēram, Rose-Ackerman S., Lindseth P. L. Comparative administrative law: an introduction. In: Rose-Ackerman S., Lindseth P. L. Comparative Administrative Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2010, p. 3; Bignami F. Comparative administrative law. In: Bussani M., Mattei U. (eds.). The Cambridge Companion to Comparative Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, p. 145.

³ Administratīvā procesa likums. Latvijas Vēstnesis, 14.11.2001., Nr. 164.

⁴ Dijk P. van. Judicial Review of Governmental Action and the Requirement of an Interest to Sue. A Comparative Study on the Requirement of an Interest to Sue in National and International Law. Dordrecht: Springer, 1980, p. 18; Beck A. Locus Standi in Judicio or Ubi Ius Ibi Remedium. South African Law Journal, May 1983, Vol. 100, No. 2, pp. 278–287.

⁵ Eliantonio M., Backes C. W., Rhee C. H. van, Spronken T. N. B. M., Berlee A. (eds.). Standing up for your right(s) in Europe. A Comparative study on Legal Standing (Locus Standi) before the EU and Member States' Courts. Brussels, 2012. Pieejams: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/462478/IPOL-JURI_ET\(2012\)462478_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/462478/IPOL-JURI_ET(2012)462478_EN.pdf) [aplūkots 03.11.2020.].

⁶ Ibid, p. 14.

pamata⁷ pieteikuma tiesību modeļiem: (1) uz interešu aizsardzību vērstu pieteikuma tiesību modeli (*interest-based* – angļu val., *Interessentenklage* – vācu val.), kuru pārstāv Francija, un (2) uz tiesību aizsardzību vērstu pieteikuma tiesību modeli (*rights-based* – angļu val., *Verletzenklage* – vācu val.), kuru pārstāv Vācija. Lai gan mūsdienās viens vai otrs, vai līdztekus abi minētie pieteikuma tiesību modeļi ar dažādām modifikācijām pastāv visu kontinentālās Eiropas valstu administratīvajās tiesībās, tieši Francija un Vācija vēsturiski iemieso šo pieteikuma tiesību modeļu pirmtēlus. Turpmāk īsumā par katru no šiem minētajiem pieteikuma tiesību modeļiem.

Kaut gan citās tiesību nozarēs Francijai raksturīgas tiesību normu kodifikācijas, likumdevēja izdotu tiesību normu trūkuma dēļ Francijas administratīvās tiesības ilgstoši ir bijušas tiesnešu veidotas tiesības⁸, vairums Francijas administratīvo tiesību pamatā esošo principu un normu izriet no 1799. gadā izveidotās Francijas augstākās administratīvās tiesas – Valsts padomes (*Conseil d'État*) – judikatūras.⁹ Minētais attiecas arī uz normām, kas regulē pieteikuma tiesības, daļa no tām kodificētas tikai 2001. gadā, ietverot tās Administratīvās tiesas kodeksā.¹⁰

Daudzi nozīmīgi Valsts padomes nolēmumi pieņemti vēl 20. gadsimta sākumā.¹¹ Joprojām gandrīz ikvienā avotā, kurā aplūkots jautājums par pieteikuma tiesībām Francijas administratīvajās tiesās, pieminēts Valsts padomes 1901. gada 29. marta spriedums *Casanova*¹² lietā, kurā pilsētas nodokļu maksātājiem tika atzītas tiesības pārsūdzēt domes lēmumu, kas ietekmēja pilsētas budžetu, un Valsts padomes 1906. gada 21. decembra spriedums lietā *Syndicat des propriétaires et contribuables du quartier Croix de Seguey-Tivoli*¹³, kurā sabiedrisko pakalpojumu lietotājiem tika atzītas tiesības pārsūdzēt lēmumus, kas ietekmēja šo pakalpojumu sniegšanu.¹⁴

Priekšnoteikumi pieteikuma tiesību atzīšanai Francijas administratīvajās tiesās parasti tiek uzskatīti par viegli izpildāmiem – lai atzītu pieteikuma tiesības, pieteicējam ir uzskatāmi jāpierāda sava ieinteresētība lietas ierosināšanā (*intérêt à agir*).¹⁵ Judikatūrā ir pastāvīgi paplašināts *intérêt pour agir* spektrs, un mūsdienās

⁷ Papildus minētajam atsevišķās tiesiskajās sistēmās atsevišķās tiesību nozarēs, piemēram, vides tiesībās, ir pieļaujama arī *actio popularis* jeb populārsūdzība, taču tas kopumā atzīstams par papildu pieteikuma tiesību modeli, un šajā rakstā netiks aplūkots.

⁸ Drago R. General Introduction. In: Bermann G. A., Picard E. Introduction to French Law. Zuidpooslingel: Kluwer Law International, 2008, pp. xxxi–xxxii.

⁹ Perroud T. Constitutional Structure and Basic Characteristics of the Legal Systems Examined (Concerning Judicial Review). In: Backes C., Eliantonio M. Judicial Review of Administrative Action. Oxford, London, New York, New Delhi, Sydney: Hart, 2019, p. 22.

¹⁰ Code de justice administrative. Pieejams: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006070933/> [aplūkots 28.02.2021.]. Sk.: Auby J.-B., Cluzel-Metayer L., Xenou L. Administrative Law in France. In: Seerden R. (ed.). Comparative Administrative Law: Administrative Law of the European Union, Its Member States and the United States. 4th ed. Cambridge: Intersentia, 2018, p. 35, n. 54.

¹¹ Massot J. The powers and duties of the French administrative law judge. In: Rose-Ackerman S., Lindseth P. L., Emerson B. Comparative Administrative Law. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019, p. 440.

¹² Conseil d'État, 29 March 1901, N° 94580.

¹³ Conseil d'État, 21 December 1906, N° 1906.

¹⁴ Sk., piemēram, Backes C. Access to Court. In: Backes C., Eliantonio M. (eds.). Judicial Review of Administrative Action. Oxford: Bloomsbury Publishing, 2019, p. 213.

¹⁵ Chevalier E., Eliantonio M. Standing before French administrative courts: too restrictive to effectively enforce environmental rights? *Montesquieu Law Review*, March 2017, No. 5, p. 2.

tas ir patiešām plašs.¹⁶ Pieteikuma tiesību pamatā esošajai interesei ir jābūt tiesiskai, pieteikamai, tiešai, faktiskai un noteiktai.

Intérêt à agir nav obligāti jāatbilst materiālai vai ekonomiskai interesei – tā var būt arī morāla vai ideoloģiska interese, tāpat minētā interese var būt gan individuāla, gan kolektīva.¹⁷ Vislabāk minēto ilustrē piemēri no tiesu prakses – piemēram, viesnīcas īpašnieks var pārsūdzēt ministra lēmumu, ar kuru noteikti skolēnu brīvdienu datumi;¹⁸ tūrists, kurš regulāri apmetas konkrētā kempingā, var pārsūdzēt domes lēmumu, ar kuru regulēta nakšņošana apvidū;¹⁹ persona reliģisku apsvērumu dēļ var pārsūdzēt lēmumu slēgt baznīcu²⁰ un katoļu apvienība – atļauju nepilngadīgajiem izrādīt pornogrāfisku filmu²¹.

Atšķirībā no Francijas Vācijā administratīvo tiesību stūrakmens ir subjektīvās publiskās tiesības (*subjektives öffentliches Recht*). Vācijas administratīvo tiesību galvenie koncepti tika attīstīti Vācijas impērijas laikā (1871–1918); Georga Jelineka (*Georg Jellinek*, 1851–1911) radītais jēdziens – subjektīvās publiskās tiesības, kuras individam piešķir valsts, – veidoja pamatu uz tiesību aizsardzību balstītajai pieejai administratīvajās tiesībās.²² Šajā laika posmā tika likti pamati arī tā dēvētajai aizsargājošo normu teorijai (*Schutznormtheorie*), kuras autors ir Otmārs Bilers (*Ottmar Bühler*, 1884–1965).²³ Lai gan līdz ar Vācijas Pamatlikuma²⁴ (*Grundgesetz*) pieņemšanu 1949. gadā administratīvo tiesību konstitucionālais pamats ir fundamentāli mainījies, iepriekš minētais doktrinālais mantojums ir nozīmīgs joprojām.²⁵

Personas subjektīvo publisko tiesību aizsardzība ir nostiprināta gan Vācijas Pamatlikuma 19. panta ceturtajā daļā, gan Administratīvā tiesas procesa kodeksa²⁶ (*Verwaltungsgerichtsordnung*) 42. panta otrajā daļā. Vācijas doktrīnā subjektīvo publisko tiesību pamatā vienmēr ir objektīvo tiesību norma, no kuras izriet subjektīvās publiskās tiesības. Atšķirībā no Francijas Vācijā nav paredzēta tāda vispārēja interešu aizsardzība, kas nav nostiprināta kā tiesības.²⁷

Gan Francijas, gan Vācijas administratīvo tiesību tradīcijas ir būtiski ietekmējušas citas valstis Eiropā. Valstis, kurās ir bijusi un vēl aizvien ir nozīmīga

¹⁶ Auby J.-B., Cluzel-Metayer L., Xenou L. 2018, p. 36.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Conseil d'État Sect., 28 May 1971, *Damasio*, Rec., p. 391. Citēts pēc: Standing up for your right(s) in Europe. A Comparative study on Legal Standing (Locus Standi) before the EU and Member States' Courts. Country Reports. Annex VI, p. 97. Pieejams: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2012/462478/IPOL-JURI_ET\(2012\)462478\(ANN01\)_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2012/462478/IPOL-JURI_ET(2012)462478(ANN01)_EN.pdf) [aplūkots 03.03.2021.] (turpmāk – Standing up for your rights(s) in Europe).

¹⁹ Conseil d'État Sect., 14 February 1958, *Abisset*, Rec., p. 98. Citēts pēc: Ibid.

²⁰ Conseil d'État, 8 February 1908, *Abbé Deliard*, N° 30383. Citēts pēc: Backes C. 2019, p. 214.

²¹ Conseil d'État Sect., 30 June 2000, *Association Promouvoir*, N° 222194 and 222195. Citēts pēc: Standing up for your right(s) in Europe, p. 98.

²² Saurer J. *Administrative Law*. In: Zekoll J., Wagner G. (eds.). *Introduction to German Law*. 3rd ed. Zuid-poolsingel: Kluwer Law International, 2019, pp. 98–99.

²³ Wegener B. W. *Subjective Public Rights – Historical Roots versus European and Democratic Challenges*. In: Pünder H., Waldhoff C. (eds.). *Debates in German Public Law*. Oxford: Bloomsbury Publishing, 2014, pp. 221–222.

²⁴ *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*. Pieejams: <https://www.bundestag.de/gg> [aplūkots 28.02.2021.].

²⁵ Saurer J. 2018, pp. 98–99.

²⁶ *Verwaltungsgerichtsordnung*. Pieejams: <https://www.gesetze-im-internet.de/vwgo/> [aplūkots 03.03.2021.].

²⁷ Bogdandy A. von, Huber P. M. 2017, p. 228.

Francijas tiesību ietekme, veido svarīgu valstu grupu, pie kuras pieder, piemēram, Nīderlande, Beļģija, Itālija, Spānija, Portugāle un Grieķija.²⁸ Līdzīgi Vācijas administratīvo tiesību pieeja ir ietekmējusi pirmām kārtām tādas vācu valodā runājošas valstis kā Austrija un Šveice, vēlāk pievienojoties arī Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm.²⁹ Ņemot vērā arī Latvijas pieredzi, var piekrist viedoklim, ka uz tiesību aizsardzību vērsts pieteikuma tiesību modelis vismaz sākotnēji raksturīgs totalitārismu pārdzīvojušām sabiedrībām, kuras līdzīgi Vācijai pēc Otrā pasaules kara neuzticas savam demokrātiskajam procesam.³⁰

Pieteikuma tiesības – mijiedarbība starp nacionālajām un ES tiesībām

Mijiedarbība starp ES un tās dalībvalstīm parasti tiek aplūkota, raugoties no perspektīvas, kādu ietekmi uz dalībvalstīm atstāj ES tiesības. Taču hronoloģiski pirmā bija mijiedarbība pretējā virzienā – ES procesuālajās tiesībās dominē no administratīvā procesa tiesībām aizgūti tiesību institūti.³¹ Tādējādi ES procesuālās tiesības vismaz daļēji ir veidojušās, pielāgojot dažādus dalībvalstu nacionālo tiesību institūtus. Tā lietu izskatīšanas kārtībai Eiropas Savienības Tiesā (turpmāk – EST) saskatāma līdzība ar Francijas publiskajās tiesībās raksturīgo.³² Minētais attiecas arī uz prasību, ka privātpersonām kā neprivileģētajiem prasītājiem jāpiemīt “piešķirtai un spēkā esošai tādai interesei” ierosināt procesu, kurai ir saskatāma līdzība ar iepriekš minēto *intérêt à agir*.³³

Vienlaikus dalībvalstu tiesām, izskatot lietas, kas skar ES tiesības, arī attiecībā uz procesuālo tiesību piemērošanu ir jāņem vērā vairāki no ES tiesībām izrietoši principi. Atbilstoši nacionālās procesuālās autonomijas principam dalībvalstis, piemērojot ES tiesības, pamatojas uz dalībvalstu procesuālajām tiesībām, ņemot vērā divus ierobežojumus: nacionālās procesuālās tiesības nedrīkst būt mazāk labvēlīgas, piemērojot ES tiesības, salīdzinājumā ar līdzīgām prasībām nacionālajās tiesībās (līdzvērtības princips) un nacionālās procesuālās normas nedrīkst ES tiesību īstenošanu padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt (efektivitātes princips).³⁴ Vienlaikus EST aizvien biežāk kontekstā ar nacionālo procesuālo tiesību normu piemērojamību vērtē efektīvas tiesību aizsardzības principu, kurš kopš 2009. gada ir nostiprināts ES Pamattiesību hartas³⁵ 47. pantā un, kā

²⁸ Fromont M. A Typology of Administrative Law in Europe. In: Bogdandy A. von, Huber P. M., Cassese S. (eds.). *The Administrative State*. Oxford: Oxford University Press, 2017, p. 588.

²⁹ *Ibid.*, p. 593.

³⁰ Möllers C. *The Three Branches: A Comparative Model of Separation of Powers*. Oxford: Oxford University Press, 2013, p. 36.

³¹ Barents R. *Remedies and Procedures before the EU Courts*. Zuidpooslingel: Kluwer Law International, 2016, p.109.

³² Birkinshaw P. J. *European Public Law: the Achievement and the Brexit Challenge*. 3rd ed. Zuidpooslingel: Kluwer Law International, 2020, p. 141.

³³ Barents R. 2016, pp. 214–231.

³⁴ Daudzu citu vidū sk. sākotnēji noteicošo EST 16.12.1976. spriedumu lietā 33/76 Rewe, ECLI:EU:C:1976:188, para. 5, un EST 16.12.1976. spriedumu lietā 45/76 Comet, ECLI:EU:C:1976:191, para. 16.

³⁵ ES Pamattiesību harta. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN> [aplūkota 28.02.2021.].

norādīts tiesību zinātnē, šķiet, pakāpeniski aizstāj līdzvērtības un efektivitātes principu pārbaudes testu.³⁶

EST vairākās lietās ir norādījusi, ka, lai gan personas pieteikuma tiesības nosakāmas atbilstoši nacionālajām tiesībām, tomēr nacionālās tiesības nedrīkst apdraudēt tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un nacionālo tiesību piemērošana nevar padarīt ES tiesību aktos paredzēto tiesību izmantošanu faktiski neiespējamu.³⁷ Tādējādi atbilstoši EST judikatūrai, pamatojoties uz efektīvas tiesību aizsardzības principu, personām ir tiesības uz piekļuvi nacionālajām tiesām, ja ES tiesības tām piešķir šādas tiesības (*ubi Union jus, ibi national remedium*).³⁸ Tas, vai ES tiesības piešķir personai tiesības, ir atkarīgs no attiecīgo ES normu tvēruma un paredzētās aizsardzības, kas būtu jānosaka, ņemot vērā attiecīgo normu mērķi.³⁹ Tā, piemēram, no ES vides tiesībām izriet nepieciešamība nodrošināt plašu pieeju tiesai, nepieciešamības gadījumā atkāpjoties no ierobežojošākiem nacionālajiem noteikumiem attiecībā uz pieteikuma tiesībām.⁴⁰ Minētā ietekmē Vācijai ir nācies pārskatīt tai raksturīgo subjektīvo publisko tiesību koncepciju vismaz par nevalstisko organizāciju pieteikuma tiesībām vides aizsardzības jomā.⁴¹

Citiem vārdiem, pieteikuma tiesības, konkrēti – tas, vai pieteikuma tiesību pamatā ir subjektīvās tiesības vai tiesiski aizsargātas intereses, ilgstoši ir bijis nacionālo procesuālo tiesību jautājums, ja vien tiek aizsargāts no ES tiesībām izrietošais personas tiesiskais stāvoklis.⁴² Vienlaikus, pieaugot efektīvas tiesību aizsardzības principa lomai ES tiesību piemērošanā nacionālajās tiesās, proporcionāli samazinās nacionālās procesuālās autonomijas princips, tostarp attiecībā uz tādu procesuālo jautājumu izlemšanu kā pieteikuma tiesības. Tā, piemēram, ja tiktu atzīts, ka iespējams “tīri tiesisku interešu” pārkāpums var radīt efektīvas tiesību aizsardzības principa pārkāpumu, dalībvalstīm, kurās pieteikuma tiesību pamatā ir subjektīvo tiesību aizsardzība, varētu nākties pārskatīt un pielāgot savas procesuālās tiesību normas.⁴³

Kopsavilkums

1. Kontinentālās Eiropas tiesību saimes kopējo tradīciju apzināšana, tostarp attiecībā uz tādu procesuālo tiesību jautājumu kā pieteikuma tiesības, un savas vietas tajā identificēšana stiprina nacionālo administratīvi tiesisko identitāti.

³⁶ Widdershoven R. National Procedural Autonomy and General EU Law Limits. *Review of European Administrative Law*, 2019, Vol. 12, No. 2, p. 5.

³⁷ Sk., piemēram, EST 11.07.1991. spriedumu lietā C-87 līdz 89/90 Verholen, ECLI:EU:C:1991:314, para. 24; 11.09.2003. spriedumu lietā C-13/01 Safalero, ECLI:EU:C:2003:447, para. 50.

³⁸ Widdershoven R. 2019, p. 20.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Sk., piemēram, Pünder H., Klafki A. *Administrative Law in Germany*. In: Seerden R. (Ed.). *Comparative Administrative Law. Administrative Law of the European Union, its Member States and the United States*. 4th ed. Cambridge: Intersentia, 2018, p. 60.

⁴² Prechal S. *Protection of Rights: How Far?* In: Prechal S., Roermund B. van (eds.). *The Coherence of EU Law: The Search for Unity in Divergent Concepts*. Oxford: Oxford University Press, 2008, p. 158.

⁴³ Bonelli M. *Effective Judicial Protection in EU Law: an Evolving Principle of a Constitutional Nature*. *Review of European Administrative Law*, 2019, Vol. 12, No. 2, p. 58.

2. No vienas puses, lietās, kas skar ES tiesības, pieteikuma tiesības nacionālajā administratīvajā tiesā principā ir nacionālo procesuālo tiesību jautājums, uz kuru attiecas procesuālās autonomijas princips. No otras puses, pieteicējam ir jābūt nodrošinātai no ES tiesībām izrietošajai tiesību aizsardzībai, ievērojot līdzvērtības, efektivitātes un efektīvas tiesību aizsardzības principu. Minēto principu ietekmē dalībvalstīm atsevišķos gadījumos var nākties pārskatīt nacionālās pieteikuma tiesības administratīvajā tiesā, it īpaši uz tiesību aizsardzību vērsta pieteikuma tiesību modeli.